

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ HUMAN RIGHTS ASSOCIATION

Necatibey Cad. 82/11-12,
Kızılay – Ankara
Tel: 00 90 312 230 35 67-68-69
Faks: 00 90 312 230 17 07
E-mail: posta@ihd.org.tr,
<http://www.ihd.org.tr>

21 Ekim 2021

Irak ve Suriye Tezkeresine Hayır ! Yurtta Barış ! Dünyada Barış !

Türkiye’de, 2007 yılında Irak tezkeresi ile başlayan savaş tezkereleri her yıl tekrarlanmış, 2014 yılından beri Suriye de kapsama dahil edilerek, Suriye ve Irak için ortak tezkere çıkarılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda yeni yasama döneminde 20 Ekim 2021 tarihinde yeniden Suriye ve Irak için savaş tezkeresi TBMM gündemine getirilmiş, üstelik bu sefer 2 yıl için yetki istenmiştir.

Anayasanın 92.maddesine göre Türkiye’nin yabancı ülkelere silahlı kuvvetlerini gönderebilmesi için uluslararası hukukun meşru saydığı durumlarda hareket etmesi gerekmektedir. Bu durumda, BM Güvenlik Konseyi kararı olmadan Türkiye’nin Irak’ta ve Suriye’de silahlı kuvvetlerini sürekli olarak bulundurması Anayasa’ya aykırı bir durum oluşturmaktadır. Hükümetin tezkerelerle ilgili hukuksal bir sorun olmadığına ilişkin açıklamasının karşılığı bulunmamaktadır. BM Güvenlik Konseyi kararı olmadığı gibi Irak ve Suriye hükümetlerinin bu konuda alınmış kararları da bulunmamaktadır. Suriye ile 20 Ekim 1998 tarihinde imzalanan Adana mutabakatı ve Irak diktatörü Saddam Hüseyin yönetimi ile 15 Ekim 1984 tarihinde 4 yıllığına imzalanan Güvenlik Protokolü ile sınır ötesi sıcak takip harekâtları Hükümete kalıcı olarak asker bulundurma yetkisi vermemektedir. Tezkerenin gerekçesinde belirtilen BM Güvenlik Konseyi kararları ise daimi asker bulundurmanın DAİŞ’e karşı koalisyon çerçevesinde belirtilen kararlardır. Dolayısıyla bu hukuk dışı durum gelecekte, Türkiye bakımından önemli hukuksal sorunların yaşanmasına sebep olacaktır.

Türkiye’nin Suriye’ye yönelik askeri hareketleri ise şöyle gelişmiştir.

Fırat Kalkanı ismi verilen askeri hareket ile 24 Ağustos 2016 tarihinde Suriye’nin Cerablus kenti ile Azez kentleri arasındaki bölge askeri olarak kontrol altına alınmış, hareket 29 Mart 2017 tarihinde sona erdiği belirtilse de bu bölge halen Türkiye’nin kontrolü altındadır.

Zeytin Dalı ismi verilen askeri hareket ile 20 Ocak 2018 tarihinde Suriye’nin Afrin kentine askeri operasyon başlatılmış, kent merkezi ve civarı kontrol altına alınmış, 24 Mart 2018 tarihinde operasyonun sona erdiği belirtilse de bu bölge halen Türkiye’nin kontrolü altındadır.

Türkiye’nin İdlip’teki askeri varlığı ise tamamen Rusya Federasyonu ile imzaladığı anlaşmalarla sürdürülmektedir. Bu kapsamda 17 Eylül 2018 tarihinde Rusya Federasyonu ile Soçi Mutabakatı imzalanmış ve halen İdlip’te çok sayıda askeri kontrol noktası bulunmaktadır. Bu bölgede özellikle radikal denebilecek cihatçı silahlı grupların varlığı ciddi sorun oluşturmaktadır.

İnsan Hakları Derneği (İHD) hükümet dışı bağımsız ve gönüllü bir kuruluştur. 1986 yılında 98 insan hakları savunucusu tarafından kurulan derneğin günümüzde 31 şubesi, 6 temsilciği ve 7945 üyesi bulunmaktadır. Türkiye’deki en eski ve en büyük insan hakları örgütü olan İHD’nin “tek ve belirli amacı, ‘insan hak ve özgürlükleri’ konusunda çalışmalar yapmaktır.”

Barış Pınarı hareketi ismi verilen askeri hareket ile 9 Ekim 2019 tarihinde Suriye'nin kuzeydoğusunda yer alan Serekaniye ile Gire Spi arasındaki bölgeye askeri operasyon başlatılmış, operasyon devam ederken Türkiye bu operasyon nedeni ile Suriye'de etkili olan ABD ve Rusya ile iki ayrı mutabakat anlaşması imzalamıştır. Esasen bu anlaşmalar ile Türkiye Suriye Demokratik Güçlerini dolaylı yollardan tanımış olmaktadır. Ankara Mutabakatı ile 17 Ekim 2019'da Türkiye ile ABD arasında mutabakat imzalanmış ve askeri operasyonun coğrafi sınırları belirlenmiştir. Aynı şekilde Soçi Mutabakatı ile 22 Ekim 2019'da Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında mutabakat imzalanmıştır.

Suriye'de gerçekleştirilen tüm askeri operasyonlarda Suriye'de faaliyet gösteren ve Suriye silahlı muhalefeti içerisinde tanımlanan ancak bize göre paramiliter cihatçı gruplardan oluşan ve değişik isimlerle adlandırılan (Özgür Suriye Ordusu, Suriye Milli Ordusu gibi) örgütler de kullanılmış, özellikle bu örgütlerin sivillere yönelik insanlığa karşı işlediği suçlar konusunda gerekli önleyici tedbirler alınmamış ve bu konu gerek uluslararası insan hakları örgütlerinin, gerekse de BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin raporlarında sıkça yer almaktadır. Ayrıca bu bölgelerde Türkiye'nin kontrolü altında hapisaneler oluşturulduğu ve bu yönlü de ciddi ihlal iddialarının olduğu bilinmektedir. Bu konuda da Türkiye ileride ciddi siyasi, hukuki, cezai ve mali sonuçlarla karşılaşma ihtimali altındadır.

Türkiye'nin Irak'ın kuzeyine yönelik 15 Ekim 1984 tarihli Güvenlik Protokolü ile başlayan askeri sıcak takip hareketleri zaman içerisinde kalıcı hareketlere dönüşmüştür. Türkiye'nin gerekçesi PKK olsa da yakın zamana kadar yaşanan gelişmeler durumun başka boyutlarının da olduğunu göstermektedir. Irak Federe Kürdistan Bölge Yönetiminin aldığı referandum kararının bu gelişmelerde etkili olduğu anlaşılmaktadır. 25 Eylül 2017 tarihinde bağımsızlık referandumu yapılması kararlaştırılınca, Türkiye 18 Eylül 2017 günü Habur sınır kapısını kapattı, 23 Eylül 2017 günü Irak genelkurmayı ile askeri hareket konusunda görüştü. Ardından bağımsızlık referandumu 25 Eylül 2017 günü yapıldı ve bağımsızlık kararı çıktı. Bunun üzerine Irak ordusu askeri hareket başlatarak Federe Kürdistan Bölge Yönetimi altında bulunan Kerkük, Musul ve bazı bölgeler ile birlikte yaklaşık %40'lık bir bölgeyi aldı. Ardından Türkiye, Mart 2018'de Kararlılık adı altında askeri hareketleri başlatarak alan hakimiyetini sağlamaya başladı. Türkiye, 2020 yılı Mayıs ayı birlikte sınır hattının ötesinde Pençe adı verilen askeri operasyonları ile yer yer 5-20 km'ye varan bir kalıcı güvenlik bölgesi yaratmaya başlamış olup bu operasyonlar halen devam etmektedir. Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde çok sayıda askeri üs bölgesi bulunmaktadır. Irak'ın kuzeyinin bazı bölgelerinde ise kalıcı askeri üsleri bulunmaktadır.

Türkiye'nin, Irak ve Suriye'de askeri gücünü bulundurma gerekçesi tamamen Kürt sorunu ile ilgilidir.

Hak savunucuları olarak bütün sorunların demokrasi ve insan haklarına bağlılık temelinde çözülebileceğini ifade etmekte ve bunu savunmaktayız. Türkiye'nin de demokrasi ve insan hakları sorununun en önemli halkasının Kürt sorunu olduğunu ve bu sorunun ancak demokratik ve barışçıl yollarla çözülebileceğini bir kez daha ifade etmek istiyoruz. Hükümet her fırsatta Irak ve Suriye tezkerelerini çıkarma gerekçesi olarak yasa dışı örgütleri ve özellikle de PKK'yi ve PKK ile ilişkili olduğunu iddia ettiği örgütleri gerekçe yapmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye'deki silahlı çatışmalar 1984 yılından beri devam etmektedir. Devlet ve PKK diyalogu 1993 yılında başlamış, ancak aradan geçen 28 yıla rağmen çözüm bulunamamıştır. Çözüme en yaklaştığımız dönem 2013-2015 arası barış

ve Çözüm Süreci dönemi olmuş ve en yakın an ise 28 Şubat 2015 tarihli Dolmabahçe Deklarasyonu olmuştur. Ancak siyasal iktidarın bu deklarasyonu inkarı ile birlikte 24 Temmuz 2015'te yeniden silahlı çatışmalar başlamış ve halen orta büyüklükte bir savaş devam etmektedir.

Dünyada benzer sorunlar çatışma çözüm süreçleri yaşanarak çözülmüştür. Türkiye'nin Kürt sorununu çözmek yerine savaş tezkereleri ile sorunu işin içinden çıkılmaz bir noktaya taşıması kesinlikle kabul edilemez. Suriye'de devam eden iç savaşın doğrudan doğruya taraf haline gelen Türkiye'nin içine sürüklendiği bu bataklıktan çıkması mümkün gözükmemektedir. Türkiye'nin kendi 20 milyonluk Kürt vatandaşlarının akrabaları olan Suriye'li Kürtlerle iyi komşuluk ilişkileri geliştirmesi ve onların kendi geleceğini belirleme hakkına saygı duyması gerekmektedir. Irak Kürtleri ile de iyi komşuluk ilişkilerini sürdürmesi gerekmektedir. Aynı şekilde Türkiye içerisinde de silahlı çatışmaları bir an önce sona erdirmesi ve Kürt siyasal hareketi ile sorunu demokratik yoldan çözecek diyalog ve müzakere sürecini başlatması gerekmektedir.

Bu vesile ile devam eden silahlı çatışmaların sona erdirilmesini ve böylece can kayıplarının sonlanmasını bir kez daha belirtmek isteriz. Unutulmamalı ki, Kürt sorunundan kaynaklı devam eden silahlı çatışmalarda son 5 yılda İHD Dokümantasyon verilerine **5.773 Ölü, 8.497 yaralı** bulunmaktadır. Bu bilançoya Suriye ve Irak'ta (2020 hariç) silahlı çatışmalar ve sınır ötesi askeri operasyonlarda yaşamlarını yitirenler dahil değildir. Bu bilanço orta büyüklükte bir savaş bilançosudur.

Hükümetin Suriye ve Irak'ta devam eden iç savaşta, insanlığa karşı suç işlemiş ve Ezidilere yönelik soykırım suçu gerçekleştirmiş cihatçı çete yapılanmalarına karşı mücadele etmesi kapsamında Suriye'de ve Irak'ta asker bulundurması gerekmektedir. Türkiye'nin yapması gereken şey cihatçı çetelere karşı kendi sınır güvenliğini sağlamak ve bu örgütlerin Türkiye sahasını kullanmasına izin vermemektir. Bunun yanı sıra Türkiye içerisinde bu tip çete yapılanmalarına yönelik etkili soruşturmalarda önleyici tedbirler almalı ve kendi vatandaşlarının güvenliğini sağlamalıdır. 2014 yılından beri Suriye ile ilgili kabul edilen savaş tezkeresine rağmen, cihatçı çete yapılanmalarından olan IŞİD/DAİŞ'in Türkiye'de gerçekleştirdiği çoğu bombalı olmak üzere 14 saldırı önlenememiş ve bu saldırılarda 265 kişi yaşamını yitirmiş, 1.250 kişi ise yaralanmıştır.

Irak ve Suriye Tezkerelerinin iç siyasete etkilerini belirtmeye bile gerek yoktur. Siyasi iktidarın 2015 yılından beri bu tarz tezkere ve askeri operasyonlar ile siyasi ömrünü uzatmak için muhalefeti yanında tutma eğilimlerini de unutmamak gerekir. Tezkereler sayesinde yapılan askeri operasyonların ekonomiye maliyetinin yüksekliği açıktır. Ekonomik krizin yaşandığı böylesi günlerde bu hususun da gözlerden uzak tutulmaması gerekmektedir. Tezkerenin bu sefer 2 yıl için istenmesi anlaşılan 2022 yılında erken seçim olma ihtimalinin yüksekliğini göstermektedir.

Sonuç olarak insan hakları savunucuları savaşa karşı barış hakkını savunur. BM İnsan Hakları Konseyinin 22 Haziran 2017 tarihli 35/4 sayılı Barış Hakkının Desteklenmesi kararının hatırlatıyor ve Barış hakkını savunmanın bizler bakımından en öncelikli konu olduğunu belirtiyoruz. Türkiye hükümetini bir kez daha savaş politikaları yerine barış politikaları uygulamaya davet ediyor ve bu tezkereleri geri çekmeye ya da milletvekillerini HAYIR oyu vermeye çağırıyoruz.

Yurtta barış, Dünyada barış diyoruz.

İnsan Hakları Derneği